

Posibilitati de trecere spre societatea informationala

Asist. Marian STOICA

Catedra de Informatica Economica, A.S.E. Bucuresti

Societatea informationala înseamna un nou set de reguli, o noua organizare, o noua economie care are ca element central convergenta a trei factori cheie: tehnologia informatiei, comunicatiile si productia de multimedia. Trecerea la societatea informationala presupune, implicit, adoptarea noii economii, fapt care implica o perioada de tranzitie mai scurta sau mai de durata, în functie de starea curenta a societatii.

Cuvinte cheie: societate informationala, monopol de stat, tehnologia informatiei, comunicatii, teleactivitati.

Trecerea de la societatea postindustriala la societatea informationala reclama o serie de transformari, care pot fi privite în analogie cu schimbarile determinate de trecerea de la socialism (economii în care rolul statului este majoritar) la capitalism. De asemenea, o analiza corecta a posibilitatilor de trecere spre o societate informationala presupune o abordare bipolara:

1. la nivelul statelor dezvoltate, a societatilor capitaliste care au o economie de piata functionala si în care exista o legis-

latie clara si flexibila;

2. la nivelul statelor în curs de dezvoltare (cum este si România), care în acest moment sunt în faza de tranzitie spre economia de piata, trecând printr-un proces de schimbare a rolului statului.

Indiferent de starea economica a societatii, am identificat o serie de instrumente pentru trecerea spre societatea informationala, ale caror posibilitati de aplicare sunt evidentiata în tabelul 1.

Tabelul 1. Instrumente pentru trecerea spre societatea informationala

Nr. crt.	Instrument	Societati dezvoltate	Societati în tranzitie
1	Privatizarea monopolurilor de stat	Nu este cazul	Da, ca element de încheiere a tranzitie
2	Investitii straine directe	Da, dar pot fi fonduri proprii	Da, în domenii cheie pentru buna functionare a economiei
3	Achizitii guvernamentale	Da, dar în foarte mica masura	Da, la început prin garantii guvernamentale
4	Dezvoltarea infrastructurii de telecomunicatii	Da, pentru echipamentele uzate moral	Da, în unele tari fiind destul de precara
5	Acordarea cadrului legislativ	Da, daca acesta trebuie actualizat	Da, în majoritatea statelor legislatia neprevazând posibilitatea desfasurarii teleactivitatilor
6	Adoptarea tehnologiei informatiei si comunicatiei (TIC) în toate domeniile de activitate	Da, în mare parte prin reînnoirea tehnologiilor	Da, prin adoptarea directa a unei tehnologii avansate

Privatizarea monopolurilor de stat reprezintă o condiție sine qua non a trecerii la societatea capitalista. Dacă în cazul țărilor cu economie de piață concurențială aceasta problema nu mai există, în cazul economiilor în tranziție, rezolvarea privatizării reprezintă începutul procesului de transformare și introducerea societății informaționale. Deoarece societatea informațională include caracteristicile unei societăți capitaliste, statele în curs de dezvoltare pot beneficia de avantajul experienței statelor dezvoltate, putând realiza această transformare economică odată cu adoptarea ultimelor tehnologii ale informației și telecomunicațiilor. Acest lucru reclamează însă investiții masive din partea propriilor guverne și din străinătate, deoarece realizarea restructurării nu se poate face în condițiile unei instabilități macroeconomice, care implică inflație necontrolată, somaj în creștere, nivel de trai scăzut, nemulțumire populară și neîncredere. Poate că elementele enumerate fac și diferența dintre poliile acestei analize. De aceea, privatizarea monopolurilor de stat trebuie realizată odată cu derularea de investiții străine directe, fără a fi create probleme legate de sincronizarea celor două acțiuni.

În ceea ce privește achizițiile guvernamentale, acestea trebuie făcute în domenii cheie pentru dezvoltarea societății, fără să producă efecte secundare negative (creșterea prețurilor, inflație, somaj, scăderea exporturilor etc.). Se estimează că în funcție de sistemul economic, achizițiile de marfuri și servicii ale guvernelor centrale, ca dotări pentru educație, apărare, utilități, infrastructură, sănătate etc. se ridică la 10% din PIB. Această cifră este mai mare dacă ținem cont și de achizițiile efectuate de organizațiile de stat, monopolurile reglementate, guvernele regionale și municipalitățile. În statele cu economie în tranziție, această cifră este mult mai mare. Mai mult, în ciuda privatizării, există activități de bază ale guvernelor care vor avea nevoie de achiziții importante: servicii de bază, apărare, sănătate publică, educație etc.

În multe țări, scăderea cheltuielilor publice este o necesitate presantă, care ține de nevoia de a stăpâni inflația și de a elibera resurse pentru programe sociale. O soluție pentru îmbunătățirea eficienței achizițiilor și evitarea risipei în cheltuielile guvernamentale o reprezintă introducerea licitațiilor. Pentru aceasta trebuie să se facă eforturi în direcția educării entităților publice și a încurajării întreprinderilor mici și mijlocii să participe eficient la licitații.

Pentru întâmpinarea societății informaționale, achizițiile guvernamentale trebuie îndreptate și spre dezvoltarea infrastructurii de telecomunicații. În unele țări, tendința de reducere a importanței achizițiilor guvernamentale este umbrită de achizițiile pe scară largă din proiecte cu finanțare privată pentru construcția și reabilitarea infrastructurii.

Spuneam că o societate informațională este caracterizată prin utilizarea pe scară largă a TIC în toate domeniile. Pentru ca acest deziderat general să poată funcționa, trebuie asigurate mai întâi condițiile necesare: o tehnologie a informației avansată, rețele moderne de calculatoare, linii de transfer în bandă înaltă, sisteme performante pentru securitate, sateliți de telecomunicație, acces facil și ieftin la resurse informaționale, legislație corespunzătoare etc.

Totodată, societatea informațională înseamnă desfășurarea de activități specifice precum comerț electronic, educație la distanță, telemarketing, telemedicină, telebanking, teleshopping etc. Introducerea și funcționarea acestor activități într-o societate nu sunt de conceput fără un sistem legislativ corespunzător. Astfel, trebuie elaborat un statut al telelucrătorului, trebuie stabilite condițiile de încheiere a contractelor de muncă la distanță, trebuie identificate modalitățile de evaluare și retribuire a muncii la distanță, trebuie definit sistemul de taxe și impozite pentru teleactivități etc. Și în acest caz, țările cu economie în tranziție pot beneficia de experiența statelor dezvoltate, acordându-și sistemele legislative la normele europene și mondiale.

Am lasat la urma adoptarea TIC în toate domeniile de activitate, ca modalitate de construire a societatii informationale, din doua motive:

ð primele cinci instrumente constituie premisa adoptarii TIC;

- adoptarea TIC este caracteristica definitorie a unei societati informationale.

Justificarea primului motiv a fost deja expusa, iar pentru al doilea trebuie subliniate, înca o data, importanta si impactul TIC în general si ale Internet-ului în special, asupra dezvoltarii sanatoase a oricarei economii si asigurarii succesului societatii informationale.

Preocuparea tot mai intensa de a demonstra impactul, presupus a fi pozitiv, al TIC, al Internet-ului, al societatii informationale în general, pare a fi condusa de nevoia de justificare a investitiilor urgente si masive în acest domeniu sau de dorinta de a beneficia de ele. Aceasta abordare poate fi îngusta si contraproductiva. Notiunea de impact se învâрте în jurul evaluarii continue a perspectivelor, de la intrarea pe piata pâna la schimbarile sociale de lunga durata. Termenul trebuie definit cu grija, deoarece nici Internet-ul nu este un lucru foarte clar pentru masa mare de utilizatori. El cuprinde infrastructura, resurse, tranzactii si rezultatul folosirii acestora. Ordonaarea diferitelor aspecte poate ajuta la definirea obiectivului investigatiilor si legatura acestora cu restul universului. De exemplu, se ridica întrebarea daca Internet-ul poate fi studiat separat de alte componente TIC, pe care poate doar sa le înlocuiasca sau împrospateze. Comunitatea utilizatorilor Internet este la fel de volatila ca obiect de studiu si, cel putin din perspectiva multiculturala, nu pare sa se potriveasca metodelor clasice de studiu. El constituie doar o parte din factorii care evidentiaza impactul. Cele mai multe discutii asupra infrastructurii de informatii trec cu vederea aspectele fundamentale privind *stocurile si fluxurile de informatii, capitalul uman si capitalul organizational*. De aceea, trebuie acordata o atentie sporita asupra crearii, mentinerii si îmbunatatirii acestor trei entitati, la care

ar trebui adaugata a patra, *capitalul cultural*. De aceea, imlementarea societatii informationale presupune adoptarea unui bun management al utilizarii TIC.

Utilizarea pe scara larga a TIC si, în consecinta, investitiile tot mai ample în acest domeniu, au dat nastere la un “paradox al productivitatii TIC”, care înregistreaza o crestere sub asteptari si, în consecinta, poate conduce la posibilitatea nerecuperarii cheltuielilor efectuate. Acest lucru se datoreaza faptului ca exista o diferenta, uneori destul de mare, între “tehnologia oferita” (ceea ce se cumpara si se instaleaza) si “tehnologia utilizata” (ceea ce înteleag angajatii sa utilizeze, dupa gradul de pregatire, de cultura, de adaptare). În acest moment trebuie sa intervina managementul întreprinderii, prin latura sa de orientare spre utilizarea la maxim a TIC.

În fiecare an se cheltuie sume uriase de catre organizatiile din lumea întreaga în domeniul TIC, însa cresterea investitiilor în acest domeniu nu atrage dupa sine cresterea productivitatii muncii si a profitului în aceeasi masura. “Paradoxul productivitatii TIC” nu se explica decât prin faptul ca profitul este adus de utilizarea, corecta si cât mai completa, a TIC si nu de tehnologia însasi. De cele mai multe ori, hipermodernizarea în domeniul TIC nu este urmata de managementul utilizarii ei, fie din necunoastere, fie datorita minimizarii importantei managementului resurselor umane.

Exagerând rolul TIC ca notiune abstracta, se eludeaza una din paradigmele moderne ale întreprinderii: antropocentrismul. Toate organizatiile care au cumparat si implementat TIC au sperat la transformari rapide si profunde în stilul de lucru al angajatilor sai, la o crestere semnificativa a productivitatii muncii si la un profit substantial. Cu mici exceptii, însa, majoritatea dintre acestea a esuat în asteptarile sale, nu pentru ca previziunile ar fi fost absurde, nu pentru ca tehnologiile ar fi insuficient dezvoltate sau ca implementarea lor tehnica ar fi fost inadecvata. Motivul real este legat de managementul utilizarii noilor tehnologii,

în punctele cele mai critice, dar determinante, ale întreprinderii: locurile de muncă și oamenii care le ocupa.

În activitatea de adaptare a întreprinderii la societatea informațională, procesul de adoptare a TIC cunoaște mai multe etape: achiziționare, implementare, exploatare și dezvoltare (figura 1). Dacă achiziția, im-

plementarea și dezvoltarea nu reclama decât investiții financiare, fără alte eforturi de management (având în vedere oferta multiplă pe piața tehnologiilor), exploatarea reprezintă o problemă intrinsecă organizației, poate cea mai importantă în acest proces.

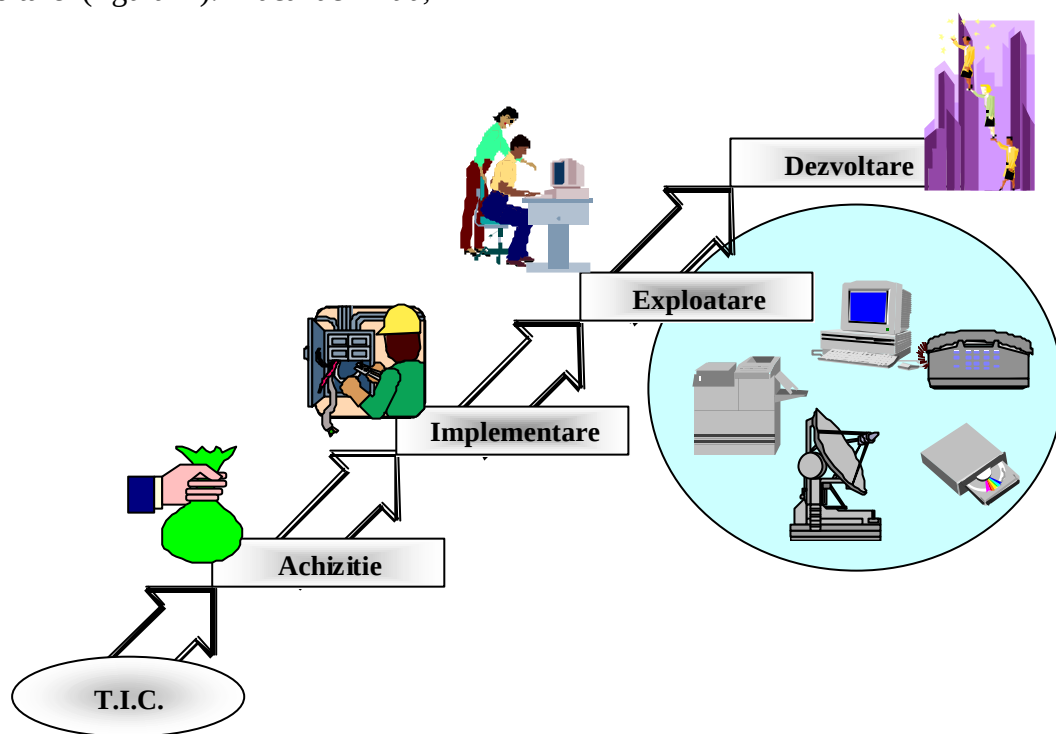

Fig. 1. Adoptarea TIC de către organizații

Neglijarea importantei utilizării TIC se datorează, în primul rând, încrederii prea mari în tehnologia înșasi, managerii dând dovadă de un fetisism tehnologic, uneori, exacerbă. O tehnologie nu poate fi evaluată decât prin consecințele utilizării ei de către angajați, care nu răspund aproape niciodată de la început la parametrii proiectați ai tehnologiei, ci numai în măsura în care sunt instruiți, pregătiți psihologic și conduși către performanță printr-un management etapizat și dozat corect.

Introducerea pe scară largă a TIC implică existența unor agenți umani adaptabili, cunoscători, bine intenționați și inventivi, care pot utiliza componentele TIC pentru a-și crea propriile mijloace, variate și dinamice. Dacă aceste mijloace nu pot fi create și folosite, atunci apare ca reacție firească fie abandonarea utilizării tehnolo-

giei, fie evitarea ei pe cât de des posibil, fie transformarea acesteia într-un instrument utilizat mult sub nivelul de performanță.

Managerii cred că oferirea unui set de instrumente utile, a unor echipamente electronice performante, a unor interfețe prietenoase, va conduce fără probleme la profitul așteptat. Însă, toate acestea sunt supuse eșecului fără o instruire adecvată, prin ignorarea profilului psihologic al individului și prin necunoașterea procesului uman de acceptare și dezvoltare informațională. În ultima vreme, tot mai mulți manageri își concentrează resursele, atenția și efortul pentru implementarea corectă a TIC, la locul și la timpul potrivit și, cel mai important, pentru utilizarea corectă a acesteia.

Bibliografie

- 📖 Duval G., Jacot H., *Le travail dans la société de l'information*, Editions Liaisons, Paris, France, 2000
- 📖 Haag S., Cummings M., Dawkins J., *Management Information Systems for the Information Age*, Irwin McGraw-Hill, SUA, 1998
- 📖 Laird S., *Tranzition Economics, Business and the WTO*, World Trade Organization, mai 1998
- 📖 Rosca I., Ghilic-Micu B., Stoica M., *Managementul utilizarii tehnologiei informatiei*, în *Informatica Economica* nr. 9/1999, Ed. Inforec